

בעלי הקרקעות בעמק

הירדן, שעליהן מוקמת

ההתנחלות - שבתו רעב

וקראו: לעולם לא נותר!

„למשפחה שלי היו 5,000 דונם“, סיפר אברהם, שהוא אביו של מוכתר הכפר טובאס הסמוך לשכם. „מאות אנשים התפרנסו מהאדמה שלנו. הצבא לקח לי את הכל, השאיר לי רק 700 דונם באזור ההרים. איננו יכולים להתפרנס מזה.“ ואחיד עומאר מאסרי (54) לבוש חליץ סה אירופית, נראה כאיש עסקים מערבי. הוא בוגר בית-ספר חקלאי בהולנד. „היתה לי חוות-החלב הכי גדולה בירדן“, סיפר, ביושביו בין השבתים. „גולו ממני 300 דונם, השאירו לי רק 200 דונם אדמה לא טובה. עכשיו אני נאלץ לקנות תעודת לפרות שלי בישראל — ולשלם עליה כך סובסידיה לחקלאים היהודים, למה?“

אחמד חוסיין

אחמד — בן 70 מהכפר טובאס, לשעבר בעליו של 2000 דונם אשר נשאר ללא כלום. „היו שני מנועים למשאבת המים, והם נהרסו. נשארתי בלי אדמה ונהפכתי לפליט בפעם השנייה בחיי.“

מסויימים בהצעות מסויימות. דהיינו: אם יחתמו על הסכמה להעביר את מחצית אדמותיהם לרשות המדינה — תוחזר להם המחצית השנייה. הם דחו את ההצעה השפלה בבוז, יצאו למאבק. בשלב ראשון — תוך ניצול ההליכים שהעמידו לרשות

ל אחר ארבעים ושמונה שעות של שבת רעב, שכבו כבר רובם על הריצפה, חלשים מכדי לשבת. היו אלה אנשים מבוגרים, חלקם זקנים, וגם 48 שעות היו הרבה בשבילם. למרות זאת, החליטו השוכתים פה אחד:

„פוצצו 70

חדרים“

ל **אחמד עבדאללה** אברסאלה (60) היו 370 דונם. „הישראלים פוצצו לי את מערכת ההשקיה, את המנוע והצינורות. היו לנו 18 בתים על השטח, של העובדים. כולם פוצצו.“ לעדאל פאטאל מאסרי (57) היו 3000 דונם, עליהם התפרנסו 37 בני-המשפחה. כל אדמתם נלקחה מהם. לאסמאן אחמד עראפה (60) משכם היו

אסמאן אחמד

עראפה בן 60, אחד מחמשת בעליו של 600 דונם אדמה שעליה היו גם למעלה מ-40 חדרים שפוצצו.

אחמד עבדאללה

אבו סלח בן 60. „הישראלים לקחו לי את האדמה!“

קורבנות הגדר

600 דונם. „לקחו לי את הכל. פוצצו 40 בתים. היהודים עשו ממני פליט שנית.“ לזה בדיוק התכוונה גולדה מאיר ב־אומרה: „איני רואה כל חטא אם נצור סף אותם קצת.“

חם אלה שגזלו מהם את רכושם. היה זה בחודשים נובמבר ודצמבר 1967 כאשר כוח צה"ל פשט על שיטת חי הגדה המערבית של הירדן, מזרחית לשכם, כדי להקים את גדר הביטחון ה־אלקטרונית המפורסמת, ששמה קץ לחדיר רות המחבלים. היתה שם ארץ פורייה, לפני הגדר. ב־עקבות הפשיטה, היא הפכה לארץ שממה: גנייהירק והמטעים הושמדו, למעלה מ־אלף מיבנים נהרסו עליידי הבולדוזרים. קורבנות הגדר לא התקוממו נגד המעשה הצבאי. הם ביקשו רק פיצויים. אולם מישרד הביטחון והמימשל הצבאי דחו את בקשת הפיצויים, בטענה כי המ־דובר בשטח־אש. החקלאים עברו דרך כל הוועדות שהוקמו לצורך זה, חזרו מכולן בידיים ריקות.

האחד שלא ניכנע

אם היהודים רוצים, שיהרגו אר... תנו. אבל אנחנו על האדמות שלנו לא נותר. יום אחד, נאסוף מאה אלף איש איתנו. את כל המשפחות ניקח, את הילדים והנשים והסוסים והחמורים. נעלה מחדש על האדמות שגזלו מאיתנו. נעלה ולא נרד. אפילו שיהרגו אותנו עליהן.“ סולימאן סאלח אברהם היה היחיד מבין השוכתים שלא ניכנע לחולשה, סירב להשתרע על הבלטות. למרות שבעים שנותיו, נשאר יושב זקוף, עיניו בורקות מעל שפמו הכסוף. „כשלקחו לנו את ה־אדמות, הבטיחו שיחזירו אחרי זמן קצר. אמרו שלקחו בגלל סיבות ביטחוניות. זה היה זמן קצר אחרי המלחמה והאמנו. „אבל היום אנחנו יודעים שזה היה שקר. לא היתה שום סיבה ביטחונית. לקחו לנו את האדמות רק בשביל לתת אותן להתנחלויות של היהודים.“

„נותרנו בלא-כלום“

א **ורם אדה** הן שאלות תיאורטיות. כדאי יותר לשמוע מה קורה בפועל, כאשר „מצופים מאה תושבים ערבים ה־פרושים על עמק גדול.“ ליתר דיוק: מה קרה לערביי שכם.

אחמד אטעה

בן 65 מהכפר טובאס. „היו לי ולשני האחים שלי 300 דונם. היינו חיים מהאדמה הזו, עד שהיא נלקחה. בני המשפחה שלנו, הישראלים פיצצו גם 8 בתים שלנו. נשארנו ללא כלום.“